

Dream Factory OSTRAVA

SNÁŘ Z TOVÁRNY

MAGAZÍN FESTIVALU DREAM FACTORY OSTRAVA 2015

STŘEDA 3. ČERVNA 2015

2

MILOVAT PUBLIKUM JE SAMOZŘEJMOST

Ze smrtícího kabaretu Divadla Na Zábradlí rovnou do varieté. Dámy a pánové, račte vstoupit... Festival Dream Factory Ostrava právě začíná.

Jak správně poznamenala v rozhovoru pro náš zpravodaj (vizte úterý, číslo první) herečka Janá Plodková, Požitkáři Divadla Na zábradlí nejsou jen vtipní, jsou v nich i vážnější momenty. Ono to s tématem, jež si soubor pro svou improvariaci vybral, ani jinak být nemohlo. Skupinka Požitkářů si tady totiž debuží-

ruje nad smrtí. Absurdní nechtěná sešlost povrchních neurotiků, panoptikálních postaviček se ocitne v abstraktním meziprostoru, jehož pravidla nejsou zřejmá, jasné je pouze to, že jej nelze opustit. Nevíme, zda se jedná o očistec, Kama Loku nebo jiné zásvětí, jistotou je jen smrt, která už patrně nastala. Smutečně oděné figury za sebou mají mít silné životní příběhy, ty ale nejsou podstatné. S pozemským životem je propojuje pouze nějaká replika či rekvizita a urputná snaha zachovat si návyky vyšší společenské třídy. Situace, kdy se jim to

nedaří se stávají zdrojem komických, většinou vypointovaných epizod, v nichž se kombinuje situační a černý humor (sebevrah místo sebe omylem zastřelí člověka, který mu přišel oznámit, že se podává večere, postavičky se marně snaží uklidit omylem rozsypaný popel zesnulého zpátky do urny, pianista žárlivě vyčítá klavíru nevěru...). Figury nic nelimituje v tom, kolikrát ještě projdou procesem násilné smrti. Se smrtí si nezahrávají, ale spíše pohrávají v jednotlivých sólových tucpech, vzešlých z improvizací a sestavených

v pásmo. Tento inscenační postup u režiséra Jana Mikuláška nepřekvapí, bohužel tentokrát výsledný útvar nedrží příliš pohromadě. Jednotlivá čísla tohoto smrtícího kabaretu se skládají za sebe a hladce dokloužou do konce. Jenže po povrchu.

Jakkoli jsem z Požitkářů rozpačitá, shodě kritiků hlasujících v kategorii Scénografie roku 2014 pro Marka Cpina se nedivím. Scéna je výjimečná zadním plánem, který představuje chodbu se dvěma koupelnami, ale také budí dojem, že děje, které se zde odehrávají, jsou vlastně odrazy ve velkých nástěnných zrcadlech. V nelogickém pokřiveném světě sice ani zrcadla nefungují podle pravidel, přesto přesvědčivě evokují čtvrtou stěnu, za níž jsou postavy Požitkářů lapeny.

Bezvýchodnost prostoru se stává doslovnou. Stran scénografie se jednoznačně mohou přidat k divákům, kteří před přesunem na slavnostní zahájení festivalu do Domu kultury, hodnotili viděné výkřiky „Geniální! Geniální!“ Letošní uměleckou záštitu nad festivalem převzal Bolek Polívka a stvrdil ji kusem z repertoáru vlastního Divadla Bolka Polívky. V inscenaci DNA se poodhaluje zákulisí světa varietních umělců – sledujeme dialogy, které vede otec s dcerou (hrají–nehrají Bolek a Anna Polívková) v herecké šatně po dobu konání jedné estrádní produkce. Ochuzení nejsme o zábavné a hudební výstupy, k nimž tyto dva zavazuje fiktivní angažmá.

Z úst Bolka Polívky v inscenaci zazní, že „publikum je to nejdražší, co herec

má“ a že „milovat publikum je samozřejmost“. Tím se řídí celá inscenace DNA, jejíž humor je... zkrátka lidový. Velkou předností je vzácná sebeironie, která je u Polívků zřejmě součástí oné šroubovice genetických informací. Bolek Polívka přitáhne publikum tím, co na něm má rádo – ve stručnosti: manéž a šikovné potomstvo – a také mu to v hojně míře dopřává. Zároveň za to dokáže shodit sám sebe. Nakonec jsem ocenila vtip s živým batoletem na jevišti i scénu se zapojením ne/diváků. Za trochu té mystifikace odpouštím podbízivost a těším se na DéeNÁ Bolka Polívky, která na festivalu v příštích dnech ještě vystoupí.

Tereza Hýsková

Upřednostňuji obraz před textem

Divadlo Na zábradlí zcela ovládlo loňské Ceny divadelní kritiky a získalo i ocenění nejvyšší – Divadlo roku 2014. Něco ze způsobu práce, jímž se k úspěchu dopracovalo, poodhalila umělecká šéfká a dramaturgyně Dora Viceniková.

Jaký nejlepší divadelní kus jste viděla v Ostravě?

Milovala jsem Tři sestry Honzy Mikuláška.

Tandem Jana Mikuláška a scénografa Marka Cpina v Divadle Petra Bezruče je v Ostravě stále v živé paměti. Nebojíte se, že stávající pražské inscenace budou ostravští diváci brát jako zradu původní poetiky?

To mě vůbec nenapadlo a asi by to nemělo nastat, protože žádný tvůrce nezůstává na jednom místě. Všichni se nějakým způsobem posouváme. Naopak si myslím, že láska k Honzově práci byla v Ostravě tak silná, že přetrvá.

Co vás přivedlo na myšlenku převést na scénu Daniila Charmse?

Když jsem hledala nějaký materiál nebo téma pro Aničku Petrželkovou, tak jsem si říkala, že Charms by jí mohl vyhovovat. Ona taky režiruje způsobem, kdy je v miniatuře obsažen velký svět, a naopak do jednoho momentu vtěsna milion nápadů. Viděla jsem jistou provázanost v jejich způsobu myšlení.

Jak jste postupovali při vytváření textu k Požitkářům?

Výchozím impulzem bylo zkoušení Cizince,

kde jsme se hodně trápili s převedením Camuse na jeviště a začali jsme se čím dál tím víc dostávat na tematickou linii, která intenzivně prochází románem a je jí smrt. Protože jsme cítili, že jsme téma smrti Cizincem nevyčerpali, tak jsme s velkým gustem změnili plán další sezony, abychom se k němu dostali co nejdříve. Zpracovávali jsme podněty z nejrůznějších textů, které se smrti nějak týkají, ať už to byla báseň, próza, esej, úvaha, dokument, sociologické studie anebo faktografické texty. K výslednému tvaru jsme se potom dopracovali především improvizací, přejatých textů je tam minimum.

Hereckou improvizací berete do výsledného tvaru vždy?

Žádný divadelní tvar se asi neobejde bez improvizace. I ti nejortodoxnější režiséři potřebují herce jakožto partnera. My na to dáváme asi větší důraz, než je zvykem. Takové divadlo mě ale baví – když je herec režisérovi partnerem a výrazně ovlivňuje a spoluvytváří výsledný tvar. A pokud jsou to herci, kteří jsou na tu metodu zvyklí, pak je sledování tohoto tvůrčího procesu čirá radost.

Jestli je někde opravdu vidět vaše dramatická zkratka, pak je to u Doktora Živaga. Nebylo vám líto nevyužitých pasáží u tak velkého románu?

Já jsem dramaturg, který je rád, když na jevišti padá co nejméně slov a obraz upřednostňuji před textem. Čili nostalgii, že nějaká myšlenka nepadne, zase tak netrpím. Pokud trpím, tak ji dám do programu nebo

si slíbím, že se k ní vrátíme jinde. Na začátku jsem se samozřejmě bála, že se nám tento objemný román nepodaří konzistentně uchopit. Nakonec si však myslím, že především díky Honzově imaginativnímu rukopisu a hercům, kteří z papírových postav udělali živé, dýchající bytosti, vznikl tvar bez děr a ostrých stříhů.

Nemusí zaznít nic?

I to se samozřejmě může stát. Například u Živaga jdeme hodně autorskou cestou, takže z otrockého přepisu situací a jejich rozepsání do dramatického tvaru jsme se dostali už do úplně jiné roviny, kdy z improvizací a autorského vkladu zúčastněných vznikaly dialogy, které vůbec v románu nejsou obsaženy. Jdeme spíš po tématu a situaci než po přepisu. Což když se podaří, je románové předloze asi věrnější, než odříkání už napsaného.

Máte limit, kolik musí ve výsledném jevištním tvaru zůstat z předlohy, aby inscenace mohla nést její titul?

Možná jsme tady v tom trochu obrazoborečtí. Třeba v příští sezoně chystáme inscenaci, která má název Hamleti, a myslím si, že z Hamleta tam nepadne ani slovo. Divadelní tvar je naprosto samostatná kategorie. Je to autorské dílo, které má nárok zpracovávat vlastně cokoli, pokud si to my jako tvůrci obhájíme. V takovém případě není otázkou, kolik procent z románu zazní.

Není tajemstvím, že kromě vedení Zábradlí sdílíte s ředitelem Petrem Štědroňem ještě psa a společný život. Jaká jsou úskalí a naopak výhody takového tvůrčího propojení?

Úskalí jsou samozřejmě v tom, že neexistuje úplná hygiena. Divadlo je stále s námi, stále přítomno, což na druhou stranu umožňuje naprosto nerušený tok myšlenek, názorů, pocitů a tak dále. Myslím, že pro divadlo je to velká síla, která je pro nás občas, ale opravdu jen občas, náročnější.

Stran mužské krásy: Vyorálek nebo Majer?

Oba dva samozřejmě. A taky König, Hájek, Žáček, Noha, Jeništa, Hampl, Čtvrtníček, Lupták...

Otto Linhart

Jan Mikulášek exkluzivně

O DIVADLE NA ZÁBRADLÍ

Jak velký je autorský vklad dramaturgyně Dory Viceníkové, scénografa Marka Cпина, herců? Lze hovořit o kolektivním díle?

Omlouvám se za odbočku, ale slovo „kolektiv“ je jedno z nejošklivějších slov, co znám. Táta vzpomínal, že každoročně dostávali

v Divadle pracujících v Gottwaldově posudek, který měl hodnotit jejich postoj k práci a k režimu. Ten jeho vřdycky zněl podobně – hlavní a neodpuštělná výtka byla: straní se kolektivu. On byl na tato tři slova nesmírně hrdý. Tomu naprosto rozumím. Ale zpátky k vašemu dotazu – na Zábřadlí je mezi námi vše tak nějak propojené – Marek Cpin do-

káže uvažovat jako dramaturg, Dora Viceníková jako režisér, herci píšou texty nebo hudbu. Neradi ztrácíme čas nějakým teoretizováním, proto na všech oceňuji schopnost přijít s praktickými a funkčními nápady, nikdo také neprosazuje svoje vidění za každou cenu. Já se snažím vymýšlet materiály k improvizacím a pak nenásilně u vzniklých situacích korigovat temporytmus, náladu, kontext. Jediný, kdo je při takové práci znevýhodněný, je Marek, protože my svůj přístup můžeme měnit až do poslední chvíle, on však musí v konkrétním termínu odevzdat finální koncept, nemůže si s tématem tak dlouho pohrávat jako ostatní.

O DOKTORU ŽIVAGOVÍ

Co v předloze vás inspirovalo k takové scénické opulentnosti?

Velký román vyžaduje velké gesto. A když jsme po dlouhém přemýšlení přišli na to, že se nám na scénu nevejdou koně, děla a vlaky, museli jsme najít alternativu.

Celý rozhovor Lenky Dombrovské s režisérem Janem Mikulášekem vyjde v Divadelních novinách 12/2015.

Na domácím hřišti: Doktor Faustus

Festivalový výkop ostravských divadelních týmů zahájilo Národní divadlo moravskoslezské Marlowovým Doktorem Faustem v režii hostujícího Pavla Kheka. Společně s dramaturgem Markem Pivovarem zasadili vůbec první literární zpracování známého mýtu do pseudohistorického rámce zachycujícího vznik Marlowova dramatu, jeho přátelství se Shakespearem i závěrečné zabití při hospodské rvačce (čímž se

i sem proboujvalo letošní festivalové téma násilí). Tvůrci faustovský mýtus zpracovávají především s důrazem na jeho osobité scénické uchopení, což se jim na obrovském jevišti Divadla Jiřího Myrona daří poměrně úspěšně a diváky stále překvapují nápaditými obrazy.

Funkční scénografie Michala Syrového, která dynamicky přenáší děj z místa na místo, mísí dobové motivy i moderní prvky; citlivé svícení funkčně modeluje prostory a magicky oživuje stínohru postav a konečně postmoderní mix kostýmů (Agnieszka Pátá-Oldak) nikoho nenechá na pochybách, že Faustův příběh může být i příběhem současným. Nicméně jako by tyto vnější prvky až příliš odváděly divákovu pozornost od podstatnější interpretace textu a nabízely jeho až čítankové čtení s důrazem na základní motivy, jako je tou-

ha po moci a vědění a jejich dosažení. Důležitou roli hraje i scénická hudba, kterou spolu s řadou zvuků přímo na scéně vytváří multiinstrumentalista Václav Kořínek. Ten svými šamanskými rytmy výrazně (téměř filmově) specifikuje atmosféru, čímž ovšem místy zastíňuje jednotlivé herecké výkony (spíše než aby je podpořil). Titulnímu Faustovi Františka Strnada, který v psychologizující poloze dochází k poznání, že peklo je všude mimo nebe, zdatně konkuruje sympaticky drzý a rtuťovitý Mefistofeles Roberta Finty, jenž rozehrává svého ďábla do téměř tanečních poloh.

Ostravský Doktor Faustus rozhodně není podbíživým kouskem a klade celkem vysoké nároky na divákovu vnímavost i zapojení jeho fantazie.

Pavla Bergmannová

? Anketa

1. Kdy jste se naposledy popral/a?
2. Co by musel napsat kritik, abyste mu chtěl/a dát do zubů?
3. Kdybyste byl/a vyzván/a na souboj, jakou zbraň byste volil/a?
4. Máte rád/a krev?

Daniil Charms

domněle mrtvý sovětský spisovatel

1. Právě ve čtrnáctém roce, na počátku německé války, kdy s pokřikem „Za vlast!“ vyskočil Alexej Alexejevič Alexejev na ulici z třetího patra.
2. Jakou to povídku si vymyslel Daniil Ivanovič. Sama o sobě zcela stačí k posouzení obrovského talentu Daniila Ivanoviče.
3. Vyndal bych si z hlavy kouli.
4. Umřít na otravu krve z mrtvolného jedu – pěkně děkuju!

Martin Františák

režisér

1. Naposledy jsem se popral, když jsem se loučil s Ostravou, a to jsem se ani nepopral. Řekl jsem skinheadům, že jsou bílé špíny, a ti mě zmastili. Takže jsem spíše dostal.
2. Bohužel už asi nic. Už by mě asi nic nepřekvapilo.
3. Jako první by mě samozřejmě napadly pistole. Na nože bych rozhodně nešel. Střílet taky neumím. Možná hypnózu.
4. Nemám s ní problém.

Jana Plodková

herečka, Divadlo Na zábradlí

1. Naposledy jako malá, když mi bylo pět, šest let, tak jsem se mydlila s klukama. Facku už jsem taky dala, ale to není rvačka.
2. Jakmile by se kritik nebo kritička přestali zabývat osobní sympatií nebo antipatií a začalo to přesahovat osobní rámec. To mám i občas chuť...
3. Asi slzák.
4. Neomdlévám z ní.

Pavol Seriš

herec, performer, mim

1. To už je dávno. Od siedmich do pätnástich som robil karate, takže asi vtedy. Teraz sa tomu vyhýbam.
2. To sa mi ešte nestalo. Už som o sebe čítal ako dobrú, tak zlú kritiku. A je to ich názor. Ja im to neberiem. Takže si myslím, že by som sa nechcel pobiť s kritikom.
3. Asi päste.
4. Príliš nie.

Eichmann v Přívoze, čurající psi a Komenský

Ostravský chorobopis č. II.

Tak tomuhle se říká medicínská kolegialita a Dr. Factory ji náležitě oceňuje. Včera operoval Dr. Faustus a dneska má operační den Dr. Živago. Ano, lékař je i v divadle nejdůležitější personou. Tak třeba 5. února 1911 spěchal světicí biskup pražský Wenzel Frind do Národního divadla a jeho kočár se srazil s tramvají č. 1. „V kočáře sedící biskup narazil při srážce hlavou na okenní rám a utrpěl krvácející zranění na spánku a značnou podlitinu krevní na vlasaté části hlavy. Srážka měla účinek i na nervy, neboť se biskup ulekal, že byl blízek mdlobám,“ vyličila případ Národní politika. Přivoláni byli hned dva lékaři: Dr. Factory a Dr. Živago.

Adolf Eichmann nebyl lékařem ani hercem, předpremiéru velkých evropských transportů Židů si ale vyzkoušel na ostravském hlavním nádraží v Přívoze, odkud již 18. října 1939 nechal vypravit první vlak Židů do lágru v polském Nisku. A Michal Salomonovič z ostravské Židovské obce podnes vypráví, jak do tohoto transportu nastoupil jeho otec. Na divadle sice vše připomene dramatik Tomáš Vůjtek v kuse Slyšení, ostravské radní ale židovská minulost města příliš nedojímá a na někdejších centrálním židovském hřbitově za Domem kultury (Klementa Gottwalda) čurají psi.

Komenský, jenž je hrdinou představení Hodina Komenského, je pak v Ostravě znám především jako majitel sadu v centru města (Komenského sady), kde to v nočních hodinách nebývá moc bezpečné. A jsme zase u násilí. „Policie pátrá po vysokém muži silnější postavy, který v úterý kolem dvaadvacáté hodiny přepadl v Komenského sadech osmatřicetiletého muže. Pachatel požádal muže o cigaretu, přičemž mu do očí stříkl slzný plyn a několikrát ho kopl do hlavy. Zraněnému odcizil 530 korun a utekl směrem do Přívozu.“

V klubu Les, kde končí dnešní festivalový večer, se naštěstí zavírá až dlouho po svítání, a to už se snad i do Komenského sadů odváží hlídka městské policie.

Váš Dr. Factory

Ze střeďečního programu

- Učitelem ve snu býti značí oblibu v poroučení slabším.
- S učitelem ve snu mluvíti, těžce dříti na obživu.
- Učitele ve snu viděti, nebrati nic vážně.

Velký ostravský lidový snář

Vidět učitele v divadle může značit tu nešťastnou skutečnost, že se jedná o představení pro školy, což v případě nezletilosti neumožňuje odejít o přestávce.

lidová moudrost

S trochou provokativní nadsázky můžeme říci, že zde máme díky dosavadnímu literárnímu procesu, který navršil kolem Komenického textu dostatek interpretací a výkladů, dostatečně mrtvé dílo.

Jakub Kára: Problém interpretace

Vítejte v Absintovém klubu les: I když doktor Magnan skutečně zaznamenal jistý pokrok v léčbě alkoholismu, na absint si zasedl a sám sobě ho vybarvil v nejčernějších barvách. Jeho vztyčnou myšlenkou bylo, že se francouzská rasa potýká s degenerací a absinth je její katalyzátor. Opíral se přitom o pokusy, které by v dnešní době vyvolaly leda tak záchvaty smíchu

a už tehdy byly považovány za pochybné. Tvrdil, že pití absintu způsobuje duševní poruchy, které se navíc mohou přenášet z rodičů na další potomstvo. Přestože byl v tehdejší době doktor, šarlatánsky nazýval absint kletbou, která byla seslána na Francii a musí z ní být snáta.

Český absintový almanach

Verlaine v roce 1896 umírá po letech výsměchu a alkoholismu na následky svého životního stylu. Pil do poslední chvíle avšak těsně před smrtí stihl obvinít ze svých životních tragédií absint: „zdroj bláznovství a zločinu, blbosti a hanby, který by měly vlády silně danit, když už jej nezakážou“.

Jan Frič: Kult absintu: absint v kultuře

O Adolfovi Eichmannovi bych snad vůbec nepsal, kdybych nevěděl, že existuje Marek Cisovský. Představoval jsem si ho od začátku, ale netušil jsem, že by mohl být tak dokonalý. Marek hodně studoval, sledoval dokumenty, jednoho dne jsem přišel na zkoušku a on držel hlavu jako Eichmann, mluvil jako Eichmann, už tam nebyl tam Marek, stal se z něj Adolf Eichmann.

Tomáš Vůjtek, z rozhovoru pro zpravodaj Dream Factory Ostrava

DNES / STŘEDA 3. ČERVNA

10:00 Divadlo loutek Ostrava
Hodina Komenského
Divadlo loutek Ostrava

15:00 Stará Aréna
Domeček
Buranteatr

17:00 Divadlo Petra Bezruče
Báby
Divadlo Na zábradlí

18:30 Komorní scéna Aréna
Slyšení
Komorní scéna Aréna

20:00 Divadlo loutek Ostrava
Doktor Živago
Divadlo Na zábradlí

22:00 Absintový klub Les
LIPKA a hosté – koncert

ZÍTRA / ČTVRTEK 4. ČERVNA

15:00 Stará Aréna
Oblovka
DAMU

17:00 Cooltour
Den bez Rusáka
Divadlo X10

19:00 Divadlo Petra Bezruče
Bratři Karamazovi
Činoherní klub

22:00 Divadlo Petra Bezruče – Márnice
8GB tvrdýho porna
Divadlo Letí

22:00 Elektrárna Dětmárovice
One Step before the Fall
Spitfire Company

Snář z továrny – magazín festivalu Dream Factory Ostrava 2014. Středa 3. června, číslo druhé. Šéfredaktorka Tereza Hýsková. Editor Martin Macháček. Redakce Otto Linhart. Spolupracovníci redakce Pavla Bergmannová, Veronika Dombrovská, Ivan Motýl. Fotografie Martin Břežný, Jan Fries, Dana Fojtík, Lukáš Horký, Vlastík Perutka a archiv. Grafická úprava a sazba Lukáš Horký. Kontakt tereza.h.keys@gmail.com. Zpravodaj vydává festival Dream Factory Ostrava. Ředitel festivalu Tomáš Suchánek.